

PSICHIKOS SVEIKATOS KOALICIJOS 2030 INICIATYVINĖS VEIKLOS GRUPĖS SUSITIKIMAS NR. 2

PROTOKOLAS

2022-12-07

Dalyvauja: Dainius Pūras, Vaida Kalpokienė, Kristina Košel-Patil

Protokoluoja: Martynas Jockus

Darbotvarkės klausimai:

1. Psichikos sveikatos paslaugų sistemos Lietuvoje analizė ir pasiūlymų institucijoms, kaip ją tobulinti, formulavimas.

Darbotvarkės klausimas nr. 1:

Dainius Pūras: pristatė pirmadienio posėdžio metu aptartas temas ir psichikos sveikatos paslaugų sistemos Lietuvoje analizę. Paradoksaliai, naujas psichikos sveikatos paslaugas Lietuvoje galima kurti didelėse ligoninėse, nes jos turi finansinį pajėgumą tas paslaugas išlaikyti. Lietuvoje trūksta institucinio ir finansinio ryžto steigti naujų paslaugų kūrimą, nors didelė dalis šių paslaugų yra pagrįstos gerąja Vakarų valstybių praktika. Pasaulinė psichiatrų organizacija pripažino biomedicininio psichikos sveikatos paslaugų modelio netobulumą ir paskatino atsigręžti į žmogaus teisių standartais grįstų paslaugų kūrimą ir teikimą, tačiau Lietuvoje nepakanka politinės-ekspertinės valios to įgyvendinimui.

Kristina Košel-Patil: per metus įvykdyti diagnozavimo ir paslaugų kokybės gerinimo mokymai dviems šimtams autizmo specialistų. Planuojama Vilniuje atidaryti autizmo kabinetą ir konsultacijų centrą, nes šiuo metu autizmu diagnozuoti vaikai siunčiami konsultacijoms į Kauną. Šiuo metu ligonių kasų numatyti paslaugų teikimo įkainiai yra per maži ir neužtikrina autizmo paslaugų kokybės, nes siūlomas darbo atlygis nepritraukia gerų specialistų.

Dainius Pūras: modernizacijai ir paslaugų kokybės augimui būtina paslaugų teikėjų ir paslaugų turinio diversifikacija bei ligonių kasų nustatytų paslaugų įkainių didinimas. Pirminiai psichikos sveikatos centrai šiuo metu atlieka visas reikalingas ikistacionarines paslaugas. Pagal egzistuojančią finansavimo sistemą šiems centrams skiriamos lėšos priklauso nuo prisirašiusių pacientų skaičiaus. Pirminiai psichikos sveikatos centrų vadovybė planuoja šiuose centruose kurti dienos stacionarus, tačiau iškyla pavojus, kad tai pakels sisteminius paslaugų kaštus, tačiau nepadidins paslaugų kokybės. Yra būtina atskirti pirminį paslaugų teikimo lygį nuo kitų lygių. Karoliniškių poliklinikoje egzistuoja dienos stacionaras, tačiau jo teikiamų psichikos sveikatos paslaugų kokybė yra maža.

Vaida Kalpokienė: konkretūs pokyčiai vaikų psichikos sveikatos sistemoje nėra matomi. Egzistuoja didelis vaikų psichiatrų ir specialistų trūkumas - šios problemos neišsprendus sistemos inovacijos negalės būti veiksmingos. Jeigu dėl mažų įkainių ir specialistų trūkumo užsidarys dienų stacionarai, tai labai pakenks paslaugų kokybei ir

laikiškam paslaugų suteikimui, nes jau šiandien egzistuoja didelės konsultacijų ir pagalbos norinčių pacientų vaikų eilės.

Kristina Košel-Patil: Jurbarko, Anykščių ir Utenos savivaldybėse nėra nei vieno vaikų psichiatro.

Vaida Kalpokienė: Covid-19 pandemijos ir karantino metu pablogėjo vaikų psichikos sveikata ir yra padaugėję kreipimūsi į valstybines psichikos sveikatos paslaugų įstaigas, tačiau pacientų eilės didelės. Minėtose savivaldybėse, visai nesant specialistų, vaikai nukreipiami konsultacijoms į didesnius miestus, kas mažina paslaugų pasiekiamumą, didina pacientų eiles ir mažina paslaugų kokybę. Valstybei būtina finansuoti vaikų psichikos sveikatos specialistų paruošimą ir užtikrinti orų jų darbo apmokėjimą, kad specialistai rinktųsi dirbti ne tik privačiuose ir tik didmiesčiuose esančiuose, tačiau ir valstybiniuose psichikos sveikatos paslaugų centruose.

Dainius Pūras: dauguma Lietuvos psichiatrijos sistemos specialistų palaiko egzistuojantį sistemos status-quo yra prieš paslaugų decentralizaciją ir pirminių paslaugų centrų kūrimą. Šiuo metu yra 115 psichikos sveikatos centrų vadovų, kurie palaiko vieningą poziciją dėl status-quo išlaikymo ir priešinasi paslaugų modernizacijai, decentralizacijai.

Kristina Košel-Patil: pacientai ir psichikos sveikatos specialistai, pasisakantys už esminę sistemos pertvarką, gali ir turi vienytis į vieningą poziciją ir balsą, kad atspindėtų psichikos sveikatos paslaugų sistemos ydas ir sukurtų alternatyvų šiandien egzistuojančiam už status-quo pasisakančiam naratyvui ir pateiktų sprendžiamąją galią turinčioms valstybės institucijoms rekomendacijas, grįstas pacientų požiūriu ir jų poreikiais, dėl į paslaugų kokybę bei žmogaus teisių principų užtikrinimą orientuotos sistemos pertvarkos.

Dainius Pūras: planuojama 30 naujų dienos stacionarų prie pirminių sveikatos paslaugų centrų. Tačiau specializuota pagalba negali būti teikiama už pirminio lygio paslaugų kainas ir pirminio lygio specialistų. Paslaugų kokybės kilimą užtikrintų decentralizacija ir specializuotų paslaugų atskyrimas nuo pirminių paslaugų centrų.

Vaida Kalpokienė: vaikams reikia atskiros pagalbos, kuri turi skirtis nuo suaugusiems teikiamos. Tačiau šiuo metu vaikų psichikos sveikatos paslaugų srityje, priešingai nei suaugusiųjų psichikos sveikatos paslaugų srityje, nematyti apčiuopiamų pokyčių ir kokybės tobulinimo iniciatyvų.